

Rijkswaterstaat
Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Waterbodems in de Waterwet

Praktijkvoorbeeldenboek

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Uitbreiding van een watersysteem	6
2.1	Situatiebeschrijving	6
2.2	Situatie voor invoering van de Waterwet	7
2.2.1	Aanpak	7
2.2.2	Vergunningen, ontheffingen, meldingen	7
2.3	Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)	8
2.3.1	Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet	8
2.3.2	Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet	8
2.3.3	Taken en bevoegdheden	8
2.3.4	Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet	9
3	Onderhoudsbaggerwerk	13
3.1	Situatiebeschrijving	14
3.2	Situatie voor invoering van de Waterwet	14
3.2.1	Aanpak	14
3.2.2	Vergunningen, ontheffingen, meldingen	14
3.3	Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)	14
3.3.1	Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet	14
3.3.2	Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet	14
3.3.3	Taken en bevoegdheden	15
3.3.4	Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet	15
4	Verruiming van een vaargeul	16
4.1	Situatiebeschrijving	16
4.2	Situatie voor invoering van de Waterwet	16
4.2.1	Aanpak	16
4.2.2	Vergunningen, ontheffingen, meldingen	17
4.3	Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)	18
4.3.1	Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet	18
4.3.2	Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet	18
4.3.3	Taken en bevoegdheden	18
4.3.4	Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet	18

5	Herinrichting van een uiterwaard	22
5.1	Situatiebeschrijving	22
5.2	Situatie voor invoering van de Waterwet	23
5.2.1	Aanpak	23
5.2.2	Vergunningen, ontheffingen, meldingen	23
5.3	Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)	24
5.3.1	Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet	24
5.3.2	Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet	25
5.3.3	Taken en bevoegdheden	26
5.3.4	Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet	27
6	Nieuw geval van bodemverontreiniging	28
6.1	Situatiebeschrijving	28
6.2	Situatie voor invoering van de Waterwet	29
6.2.1	Aanpak	29
6.2.2	Vergunningen, ontheffingen, meldingen	29
6.3	Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)	30
6.3.1	Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet	30
6.3.2	Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet	30
6.3.3	Taken en bevoegdheden	31
6.3.4	Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet	31
7	Grensoverschrijdend geval van bodemverontreiniging	32
7.1	Situatiebeschrijving	32
7.2	Situatie voor invoering van de Waterwet	34
7.2.1	Aanpak	34
7.2.2	Vergunningen, ontheffingen, meldingen	34
7.3	Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)	35
7.3.1	Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet	35
7.3.2	Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet	35
7.3.3	Taken en bevoegdheden	35
7.3.4	Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet	36
	Colofon	38

1 Inleiding

Met de komst van de Waterwet is er veel veranderd voor ingrepen in de waterbodem. In dit praktijkvoorbeeldenboek worden deze veranderingen aan de hand van zes veelvoorkomende praktijk-situaties beschreven. Hierbij wordt eerst gekeken naar de voormalige praktijk onder het regime van de Wbb en wordt vervolgens dezelfde situatie onder het huidige regime van de Waterwet geanalyseerd. Daarbij wordt nadrukkelijk ingegaan op de wijzigingen met betrekking tot taken en bevoegdheden en wordt aangegeven welke vergunningen en/of meldingen nodig zijn voor het uitvoeren van een ingreep in de waterbodem onder de Waterwet.

Algemeen

In dit praktijkvoorbeeldenboek wordt met zes verschillende, al dan niet fictieve praktijkvoorbeelden, beschreven wat er door de invoering van de Waterwet is veranderd voor de aanpak van Rijkswaterstaatprojecten. De nadruk ligt daarbij op de waterbodems. De beschrijving van de praktijkvoorbeelden gaat uit van de stand van zaken van 22 december 2009 met betrekking tot de (Invoeringswet) Waterwet, het Waterbesluit, de Waterregeling, de Handreiking beoordeling waterbodems en het (concept) Besluit lozen buiten inrichtingen.

Doelgroep

Dit praktijkvoorbeeldenboek is bedoeld voor alle medewerkers van Rijkswaterstaat die, in wat voor rol dan ook, te maken hebben of krijgen met waterbodemerelateerde projecten. Het uitgangspunt is dat de lezer al enige voorkennis heeft over de werking van de nieuwe waterwetgeving. Het boek gaat om die reden niet zeer uitgebreid in op de inhoud van de Waterwet en de aanverwante besluiten en regelingen.

Opbouw van praktijkvoorbeelden

De beschrijving van de praktijkvoorbeelden gaat steeds uit van dezelfde opbouw. Eerst wordt een situatiebeschrijving gegeven van een praktijkvoorbeeld. Vervolgens wordt toegelicht hoe het praktijkvoorbeeld, vóór invoering van de Waterwet, werd aangepakt en welke vergunningen, ontheffingen en meldingen hiervoor nodig zijn. Daarna wordt ingegaan op de situatie na invoering van de Waterwet. Hierbij komen de volgende aspecten aan bod:

- Welke onderdelen zijn niet veranderd door de invoering van de Waterwet?
- Welke onderdelen zijn wel veranderd door de invoering van de Waterwet?
- Wat zijn de taken en bevoegdheden van de verschillende partijen?
- Hoe worden de werkzaamheden van het praktijkvoorbeeld onder de Waterwet beoordeeld.

Welke praktijkvoorbeelden

In dit praktijkvoorbeeldenboek komen de volgende praktijkvoorbeelden aan bod:

- Uitbreiding van een watersysteem;
- Onderhoudsbaggerwerk;
- Verruiming van een vaargeul;
- Herinrichting van een uiterwaard;
- Nieuw geval van bodemverontreiniging;
- Grensoverschrijdend geval van bodemverontreiniging.

Achtergronddocumenten

Voor meer informatie over de Waterwet wordt verwezen naar:

- de website van de Helpdesk Water: www.helpdeskwater.nl/waterwet.
- de intranetsite van rws over de invoering van de Waterwet: <http://intranet.rijkswaterstaat.nl/projecten/implementatiewaterwet>. Op deze site staat ook een overzicht van veelgestelde vragen over waterbodems in de Waterwet (FAQ-document).

Rijkswaterstaatmedewerkers met vragen over de Waterwet kunnen terecht bij de Taskforce Blauw (e-mail: blauw@rws.nl).

‘Dit praktijkvoorbeeldenboek is bedoeld voor alle medewerkers van Rijkswaterstaat die, in wat voor rol dan ook, te maken hebben of krijgen met waterbodemgerelateerde projecten’

2 Uitbreiding van een watersysteem

In het kader van de herinrichting van een havengebied door de gemeente vindt een wijziging van het watersysteem plaats. Op enkele locaties wordt het watersysteem uitgebreid. Op andere locaties is sprake van demping van oppervlaktewater. De landbodem in het gebied is sterk verontreinigd door voormalige industriële activiteiten. Dit hoofdstuk beschrijft hoe met dit initiatief moet worden omgegaan in de Waterwet.

2.1 Situatiebeschrijving

De herinrichting van het havengebied van Karrestad is een fictief project. Hiervoor is inspiratie gehaald uit enkele bestaande projecten.

Het havengebied van Karrestad ligt vlakbij het centrum en bestaat momenteel vooral uit industrie.

De gemeente Karrestad heeft echter grootse plannen voor de herinrichting van het havengebied. De huidige industrie moet plaats maken voor zo'n 1.600 woningen, watergebonden bedrijven, recreatievoorzieningen en grootschalige parkeervoorzieningen.

Figuur 2.1A Huidige situatie (rode kader is saneringslocatie)

Figuur 2.1B Toekomstige situatie havengebied Karrestad

Op enkele plaatsen wordt de landbodem in het kader van de herinrichting afgegraven tot onder het waterniveau. Zo wordt het huidige oppervlaktewater uitgebreid. Op andere plaatsen is juist landaanwinning nodig. Daar wordt het oppervlaktewater dus gedempt. Het oppervlaktewater is in beheer bij Rijkswaterstaat.

Vooraf in het meest oostelijk gelegen deel van de huidige haven heeft jarenlang zware industrie gezeten (zie figuur 2.1A, rood omlijnd). Met als resultaat dat de landbodem daar is verontreinigd met zware metalen en PAK. Die landbodem moet dus gesaneerd worden. Bij de sanering komt circa 100.000 m³ ernstig verontreinigde grond vrij. De sanering is onderdeel van de realisatie van een viertal nieuwe insteekhavens (zie figuur 2.1B).

Bij het overige droog grondverzet en baggerwerk (zowel onderhoud als verdieping) komt nog eens 1.700.000 m³ toepasbaar materiaal vrij (in de zin van het Bbk). Dit materiaal wordt gebruikt voor de landaanwinning.

2.2 Situatie voor invoering van de Waterwet

2.2.1 Aanpak

Sanering

Op plaatsen waar de insteekhavens zijn gepland, bestaat de sanering van de landbodem uit het volledig verwijderen van de ernstig verontreinigde grond. Tussen de insteekhavens, waar woningen gepland zijn, wordt de ernstig verontreinigde bodem geïsoleerd. Ook langs de insteekhavens wordt de ernstig verontreinigde bodem geïsoleerd. Dit gebeurt met damwanden, die tevens dienst doen als kadeconstructie voor de nieuwe insteekhavens.

De ernstig verontreinigde bodem bij de geplande insteekhavens wordt droog ontgraven. Hiervoor worden eerst damwanden geplaatst, waardoor dichte damwandkuipen ontstaan. Binnen deze damwandkuipen wordt de verontreinigde grond droog ontgraven. Hiervoor is wel een bemaling van grondwater nodig. Het opgepompte grondwater wordt ter plekke gezuiverd en daarna geloosd op de bestaande haven.

De vrijkomende ernstig verontreinigde grond wordt direct afgevoerd naar een erkende verwerker. De grond (< Interventiewaarde) wordt tijdelijk in depot gezet in een ander deel van het havengebied en daarna toegepast in het gebied.

Landaanwinning

Voor de landaanwinning en dempingen wordt overtollige klasse A en B grond gebruikt. Daarbij wordt de grond zo veel mogelijk vanaf de kant aangebracht. Op sommige plaatsen is dit niet mogelijk. Daar wordt de grond aangevoerd over het water. De landaanwinning is een groot-schalige bodemtoepassing (GSB) conform het Besluit bodemkwaliteit.

2.2.2 Vergunningen, ontheffingen, meldingen

Voor invoering van de Waterwet moesten voor dit project de volgende vergunningen, ontheffingen en meldingen worden aangevraagd en gedaan:

Wet bodembescherming

Omdat in het projectgebied sprake is van een ernstig geval van bodemverontreiniging (landbodem, oostelijk deel haven), moet conform de Wbb beschikt worden op de ernst en spoedeisendheid en op het in te dienen saneringsplan. Na afronding van de werkzaamheden moet ook beschikt worden op de saneringsevaluatie en (eventueel) het nazorgplan. De gemeente Karrestad is aangewezen als bevoegd gezag gemeente. Om die reden zijn burgemeester & wethouders van de gemeente het Wbb-bevoegd gezag. Omdat voor een deel van het geval voor een IBC-variant is gekozen, stelt het bevoegd gezag vooral eisen aan de IBC-voorzieningen. Met behulp van monitoring wordt in de gaten gehouden of er na de sanering nog verspreiding van verontreiniging plaatsvindt.

Na het afronden van de werkzaamheden ontstaat in de insteekhavens de situatie dat de waterkwaliteitsbeheerder (Rijkswaterstaat) in het kader van de Wbb het bevoegd gezag wordt. Om de overdracht van de bevoegd gezag-rol goed te laten verlopen, is Rijkswaterstaat al vanaf het begin betrokken bij de besluitvorming in het kader van de Wbb.

Wet verontreiniging oppervlaktewateren

Het lozen van grondwater dat vrijkomt bij saneringen op oppervlaktewater is in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren vergunningplichtig. De zuivering en lozing van het opgepompte grondwater mag niet langer duren dan een half jaar. De zuiveringsinstallatie wordt daarom ook niet gezien als Wm-inrichting. Voor de lozing moet een Wvo-vergunning worden aangevraagd. In de aanvraag moet duidelijk worden gemaakt welke zuiveringstechnieken gebruikt gaan worden en welk rendement daarmee gehaald kan worden. In de vergunning worden lozings-eisen opgenomen voor de specifieke verontreinigingsparameters.

Wet Milieubeheer

De bedrijven op het industrieterrein zijn inrichtingen in het kader van de Wm. Omdat de bedrijven plaatsmaken voor woningbouw, worden de activiteiten van deze inrichtingen beëindigd. Vanuit de Wm moet in dat geval ondermeer een eindsituatie bodemonderzoek uitgevoerd worden. Dit moet voor goedkeuring naar het bevoegd gezag Wm worden gezonden.

Ontgrondingenwet

Naast de bodemsanering wordt in het kader van de herinrichting een grote hoeveelheid grond ontgraven. Vanwege deze activiteiten is een vergunning voor de Ontgrondingenwet nodig. In de aanvraag moeten ondermeer het ontwerp van de ontgraving en de uitvoeringsmethode worden omschreven.

Wet beheer Rijkswaterstaatswerken

Vanwege het feit dat de afmetingen van het watersysteem gewijzigd worden (demping, uitbreiding oppervlak, aanleg/wijzigen vaargeulen/watergangen), is in het kader van de Wbr een vergunning vereist.

Wet op de waterkering

Het waterschap heeft in de Keur vastgesteld dat een ontheffing nodig is bij werkzaamheden binnen 150 meter van de primaire waterkering. Omdat dit hier het geval is, moet een ontheffing aangevraagd worden bij het waterschap. In de aanvraag moet verantwoord worden dat de primaire waterkering niet wordt bedreigd door de werkzaamheden.

Besluit bodemkwaliteit

Het Bbk regelt de nuttige toepassing van bouwstoffen, grond en baggerspecie in Nederland. Voor dit project zijn de volgende activiteiten meldingsplichtig conform het Bbk:

- het toepassen van de baggerspecie of grond in de dempingen / landaanwinning als een grootschalige, bodemtoepassing. Het bevoegd gezag hiervoor is Rijkswaterstaat;
- het tijdelijk opslaan van de grond (< Interventiewaarde) in een depot op de landbodem. Het bevoegd gezag hiervoor is burgemeester & wethouders van gemeente Karrestad.

Flora- en faunawet

Uit een quickscan blijkt dat er geen bedreigde plant- en diersoorten in het projectgebied voorkomen. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is voldoende voor het garanderen van bescherming van de planten en dieren gedurende de uitvoering van het project.

2.3 Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)

2.3.1 Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De volgende wetten en besluiten die in paragraaf 2.2 zijn genoemd, zijn niet opgenomen in de Waterwet:

- Wet bodembescherming, voor wat betreft de landbodem;
- Wet milieubeheer;
- Ontgrondingenwet;
- Besluit bodemkwaliteit;
- Flora- en faunawet.

Om die reden moeten voor deze wetten dezelfde vergunningen en ontheffingen aangevraagd en/of gemeld worden als voor de invoering van de Waterwet.

2.3.2 Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De Wet bodembescherming voor waterbodem is vervallen. De Waterwet kent een nieuwe regeling voor waterbodems. De volgende wetten die in paragraaf 2.2 zijn genoemd, zijn in de Waterwet opgenomen:

- Wet verontreiniging oppervlaktewateren;
- Wet beheer rijkswaterstaatwerken;
- Wet op de waterkering.

Daarom zijn voor deze wetten de wettelijke verplichtingen voor de realisatie van dit project gewijzigd. Onderstaand wordt toegelicht hoe de betreffende aspecten conform de Waterwet worden beoordeeld en geregeld.

2.3.3 Taken en bevoegdheden

Initiatiefnemer

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam, anders dan in overeenstemming met de functie, vergunningplichtig als daar werken worden gemaakt en materiaal wordt geplaatst (artikel 6.12 Waterbesluit). In dit praktijkvoorbeeld is de gemeente de initiatiefnemer van werken in een oppervlaktewaterlichaam. Daarom moet de gemeente de watervergunning aanvragen en de benodigde meldingen uitvoeren (zie paragraaf 2.3.4).

Als Rijkswaterstaat initiatiefnemer zou zijn van de werkzaamheden, dan veranderen de procedures. Hiervoor wordt verwezen naar intermezzo II (paragraaf 2.3.4).

Bevoegd gezag Waterwet

Voor de aspecten van de Waterwet die betrekking hebben op Rijkswaterstaatwerken is Rijkswaterstaat het bevoegd gezag. Wat betreft de werken in de nabijheid van de primaire waterkering is het waterschap het bevoegd gezag. Bij meerdere bevoegde overheden worden de procedures in principe door het hoogste bevoegd gezag uitgevoerd. In dit geval neemt Rijkswaterstaat de coördinatie van het vergunningverleningsproces op zich. Het waterschap heeft dan een adviserende rol.

2.3.4 Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet

Het uitgangspunt bij de beoordeling van de werkzaamheden conform de Waterwet is dat de gemeente initiatiefnemer is voor het project.

Ingreep in verontreinigde bodem

In paragraaf 2.2.1 wordt beschreven hoe de ernstig verontreinigde landbodembodem in de huidige situatie wordt gesaneerd conform de Wbb en na verdieping als waterbodembodem wordt opgeleverd. Deze situatie is niet veranderd door de invoering van de Waterwet. Het ontgraven van verontreinigde grond voor de realisatie van de insteekhavens wordt ook na invoering van de Waterwet beschouwd als een Wbb-landbodemsanering. Hiervoor blijft de Wbb dus van kracht. Voor de beoordeling conform de Wbb wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2. Omdat Rijkswaterstaat na afronding van de werkzaamheden waterkwaliteitsbeheerder wordt van de insteekhavens,

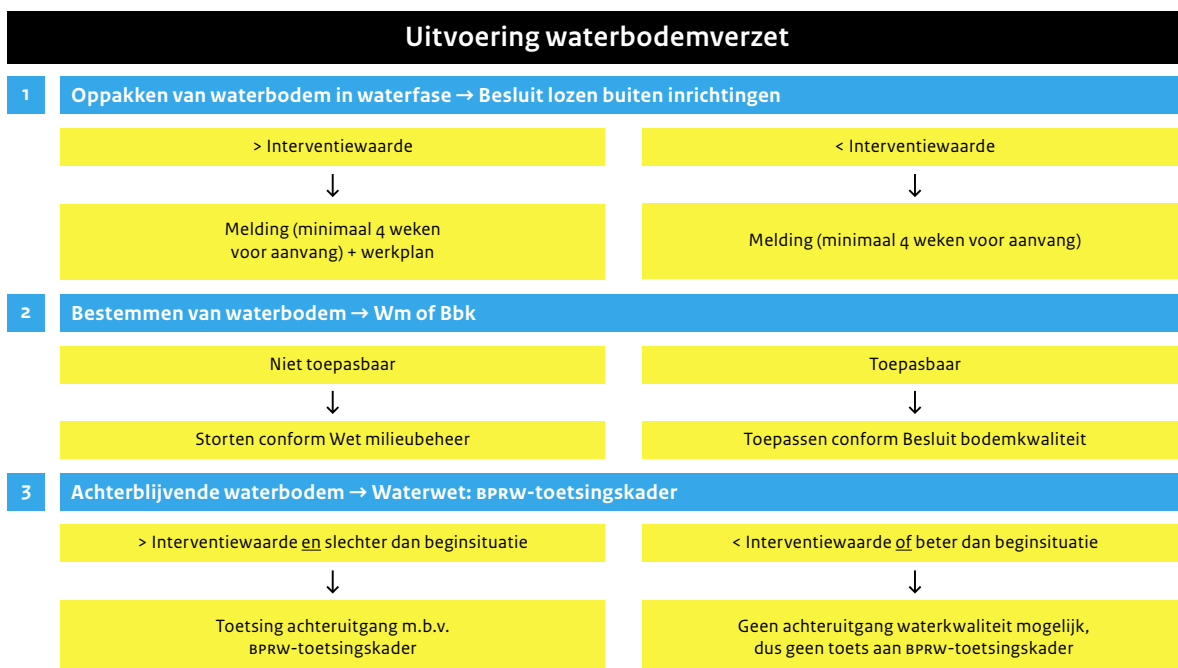
Intermezzo I

Kwaliteit nieuwe waterbodembodem in insteekhavens slechter dan interventiewaarde

Tijdens de uitvoering van de landbodemsanering blijkt de verontreinigingssituatie in de landbodembodem tegen te vallen. Ook beneden de ontwerpdiepte van de insteekhavens is ernstig verontreinigd materiaal aanwezig. Dit betekent dat de kwaliteit van de waterbodembodem van de insteekhavens bij oplevering slechter is dan de interventiewaarde.

In dit geval (zie figuur 2.2) moet aan de hand van het BPRW toetsingskader worden gekeken of de nieuwe waterbodembodem kan leiden tot een verslechtering van de (KRW-)waterkwaliteitsklasse. De waterbodembodemkwaliteit is immers slechter dan de Interventiewaarde en de kwaliteit van de nieuwe waterbodembodem is slechter dan de beginsituatie. De beoordeling volgens het BPRW toetsingskader gebeurt op het niveau van het waterlichaam en dus niet lokaal.

is het verstandig dat Rijkswaterstaat al vanaf het begin betrokken is bij de besluitvorming in het kader van de Wbb-landbodemsanering. Aandachtspunten voor deze casus zijn bijvoorbeeld de keuze van de saneringsvariant, afbakening van de verontreiniging (is de waterbodembodem misschien nu ook al verontreinigd?) en de mobiliteit van de verontreiniging.

Figuur 2.2 Procedure bij uitvoering van waterbodembodemverzet

Na het verwijderen van de tijdelijke damwanden (zie paragraaf 2.2.1) wordt de bodem van de insteekhavens onderdeel van het watersysteem. Bodem wordt zo dus waterbodem. Voor de nieuwe waterbodem moet worden gekeken of deze kan leiden tot een verslechtering van de waterkwaliteitsklasse. Dit gebeurt op het niveau van het waterlichaam en dus niet lokaal. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe van 'geen achteruitgang'. Voor de toetsing is in het BPRW een toetsingskader opgenomen (zie figuur 2.2). In dit praktijkvoorbeeld wordt alle ernstig verontreinigde bodem in de insteekhavens verwijderd. De kwaliteit van de nieuwe waterbodem is dus beter dan de interventiewaarde. Verdere toetsing is dan niet noodzakelijk (zie figuur 2.2).

Lozing (gezuiverd) grondwater afkomstig van de sanering
Ook onder de Waterwet zijn lozingen vergunningplichtig. Maar voor de meest voorkomende typen lozingen zijn algemene regels opgesteld en geldt niet langer een vergunningplicht. Voor lozingen die buiten inrichtingen plaatsvinden zijn die algemene voorschriften opgenomen in het concept Besluit lozen buiten inrichtingen (Bbi).

Dit besluit kent een meldingsplicht in plaats van een vergunningplicht. Het lozen van (gezuiverd) grondwater afkomstig van saneringen buiten een inrichting valt onder dit besluit en moet dus gemeld worden.

Uitvoering overig grondverzet en baggerwerkzaamheden
Als graafwerkzaamheden uitgevoerd worden in de landbodem, dan blijft de Wet bodembescherming van kracht. Eventuele niet ernstige verontreinigingen moeten dan ook vanuit de Wbb worden beoordeeld.

Voor de uitvoering van de baggerwerkzaamheden (zowel onderhoud als verdieping) door derden, moet voor de lozingen (baggeren wordt gezien als een lozing) een melding Besluit lozen buiten inrichting (Bbi) gedaan worden. Omdat in deze casus naast onderhoud ook sprake is van een verdieping, is voor de wijziging van een waterstaatswerk (voormalige Wbr) een watervergunning nodig (zie intermezzo II). Als er alleen sprake was geweest van onderhoudsbaggeren, dan was een melding op grond van de Waterregeling voldoende geweest.

Intermezzo II

Melding of vergunning bij onderhoud, aanleg en wijziging

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de benodigde vergunningen of meldingen in het kader van onderhoud, aanleg of wijziging. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vergunningen of meldingen voor lozingen (baggeren wordt beschouwd als een lozing) en het gebruik van een waterstaatswerk.

Aanleiding	Door of vanwege Rijkswaterstaat	Door en op initiatief van derden
Onderhoud		
Gebruik waterstaatswerk (voormalig Wbr)	<ul style="list-style-type: none"> Vrijgesteld van watervergunning en meldplicht 	<ul style="list-style-type: none"> Melding op grond van Waterregeling
Lozingen (voormalig Wvo)	<ul style="list-style-type: none"> Melding op grond van Bbi Werkplan indien sprake is van baggerspecie > Interventiewaarde 	
Aanleg en wijziging		
Gebruik waterstaatswerk (voormalig Wbr)	<ul style="list-style-type: none"> Projectplan 	<ul style="list-style-type: none"> Watervergunning
Lozingen (voormalig Wvo)	<ul style="list-style-type: none"> Melding op grond van Bbi Werkplan indien sprake is van baggerspecie > Interventiewaarde 	

Wanneer er sprake is van het uitvoeren van onderhoud door Rijkswaterstaat of door derden, dan is er geen watervergunning vereist voor de lozingen als gevolg van het baggeren (voormalig Wvo). Na invoering van het Besluit lozen buiten inrichtingen najaar 2010, is er wel een meldingsplicht. Bij baggeren van materiaal boven de Interventiewaarde moet deze melding voorzien zijn van een werkplan. Hierin moet worden aangegeven hoe de verspreiding van baggerspecie zoveel mogelijk wordt geminimaliseerd. Voor het gebruik van het waterstaatswerk (voormalig Wbr) moet bij initiatieven van derden een melding worden gedaan op grond van de Waterregeling. Onderhoud door of vanwege Rijkswaterstaat is vrijgesteld van een watervergunning en meldplicht voor het gebruik van het waterstaatswerk.

Bij aanleg of wijziging, bijvoorbeeld het verdiepen van vaargeul of de aanleg van een haven, gelden voor lozingen als gevolg van het baggeren dezelfde procedures als voor onderhoud. Dus een melding op grond van het Bbi, voorzien van een werkplan bij baggeren van materiaal boven de Interventiewaarde. Voor het gebruik van het waterstaatswerk geldt dat het waterstaatswerk wijzigt door de ingreep en dus niet langer voldoet aan het leggerprofiel. Bij aanleg of wijziging door derden is een watervergunning vereist.

Bij aanleg of wijziging door of vanwege Rijkswaterstaat is het wijzigen van het waterstaatswerk uitgezonderd van de vergunningplicht (artikel 6.12, tweede lid, onder c Waterbesluit). Voor het wijzigen van het waterstaatswerk moet Rijkswaterstaat wel een projectplan vaststellen. Hierin moet worden beschreven hoe de werkzaamheden uitgevoerd gaan worden en hoe de te realiseren eind-situatie er uit komt te zien.

‘Bij aanleg of wijziging door derden is een watervergunning vereist’

Ook moet het projectplan een beoordeling bevatten van de gevolgen van de aanleg of wijziging voor de gebruiksfuncties van het watersysteem en de mitigerende maatregelen die worden getroffen bij eventuele negatieve effecten. Voor de toetsing is in het BPRW een toetsingskader opgenomen (zie figuur 2.2 en paragraaf 2.3.4 – ingreep in verontreinigde waterbodem). Voor de bestemming van de vrijkomende baggerspecie is in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (verspreiden en toepassen) een melding nodig of in het kader van de Wet milieubeheer (storten) een vergunning.

In paragraaf 2.1 is aangegeven dat het hier gaat om het baggeren van toepasbaar materiaal (in de zin van het Bbk). Een uitgebreide beoordeling van de waterbodemerontreiniging (naast het onderzoek dat gebeurt in het kader van het Bbk) is daarom niet noodzakelijk.

Omdat bij het baggerwerk sediment in oppervlaktewater wordt gebracht (opwerveling), is er sprake van een lozing. Voor een dergelijke lozing moet in het kader van het Bbi een melding gedaan worden (zie figuur 2.2). Het Bbi wordt naar verwachting pas eind 2010 van kracht. Tot die tijd geldt voor lozingen als gevolg van baggerwerkzaamheden in principe de vergunningplicht op grond van de Waterwet. In intermezzo III wordt aangegeven hoe Rijkswaterstaat hiermee omgaat.

Intermezzo III

Overbruggen van periode tot inwerkingtreding Besluit lozen buiten inrichtingen

Het Bbi wordt naar verwachting pas eind 2010 van kracht. In de tussentijdse periode geven Rijkswaterstaat en ivw geen prioriteit aan watervergunningen voor lozingen bij het baggeren in de waterbodemerontreiniging met een kwaliteit beneden de interventiewaarden voor waterbodems.

Een initiatiefnemer van baggerwerkzaamheden in de waterbodemerontreiniging met een kwaliteit boven de interventiewaarden voor waterbodems, moet wel in het bezit zijn van een watervergunning voor de lozingen.

Het is dus noodzakelijk dat het bevoegd gezag voldoende kan beoordelen welke kwaliteit de te baggeren waterbodem heeft. Daartoe dient een initiatiefnemer informatie aan te leveren met kwaliteitsgegevens van de waterbodem, conform de normdocumenten en onderzoeksprotocollen van bijlage D van de Regeling bodemkwaliteit. In de meeste gevallen zal deze informatie ook vereist zijn in het kader van het toepassen van deze baggerspecie op grond van het Bbk.

Voor het weer nuttig toepassen van de vrijgekomen grond en baggerspecie blijft de meldingsplicht conform het Bbk onverkort van kracht.

Werkzaamheden in de buurt van de waterkering

Het project wordt in nabijheid van een waterkering uitgevoerd. In bijlage 1 van de Waterwet is aangegeven dat het een primaire waterkering betreft. In de Keur van het waterschap is opgenomen dat zonder toestemming geen grondwerkzaamheden uitgevoerd mogen worden binnen 150 meter van de primaire waterkering. De initiatiefnemer moet dan een watervergunning aanvragen voor de genoemde werkzaamheden. Hierin moet worden verantwoord dat de primaire waterkering niet wordt bedreigd door de werkzaamheden.

Aanleg of wijziging rijkswaterstaatswerk

De afmetingen van het watersysteem, waaronder vaargeulen, moeten volgens de Waterwet zijn opgenomen in een vastgestelde legger. De aanleg en wijziging van vaargeulen, dempingen van (delen van) watergangen en de verruiming van het watersysteem, zoals de beschreven herinrichting van het havengebied, worden gezien als een wijziging van een Rijkswaterstaatswerk. Omdat de gemeente initiatiefnemer is, is hiervoor een watervergunning vereist.

Om de paar jaar wordt de legger opnieuw vastgesteld, waarbij uitgevoerde wijzigingen van Rijkswaterstaatswerken worden verwerkt. De legger van rijkswaterstaatswerken is op dit moment nog niet opgesteld cq. vastgesteld. Naar verwachting zal dit nog een paar jaar duren. Tot die tijd worden in plaats van de legger al bestaande beheerplannen, ontwerpdieptes of vastgelegde onderhoudsprofielen gehanteerd.

3 Onderhoudsbaggerwerk

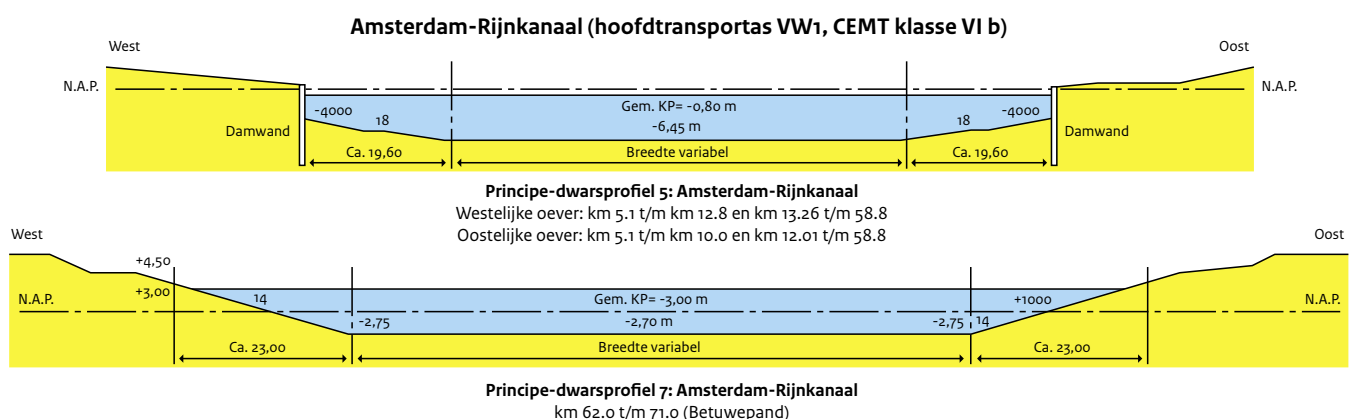
Een van de belangrijkste taken van Rijkswaterstaat is het onderhoud aan vaarwegen in rivieren, kanalen en meren. In dit praktijkvoorbeeld wordt aan de hand van een onderhoudsbaggerwerk van Rijkswaterstaat in het Amsterdam-Rijnkanaal beschreven hoe onderhoud aan vaarwegen is geregeld in de Waterwet.

3.1 Situatiebeschrijving

In 2009 en 2010 worden het Amsterdam-Rijnkanaal en de daarmee in directe verbinding staande delen van het Lekkanaal en het Merwedekanaal plaatselijk verdiept. Hierdoor heeft de scheepvaart in de toekomst geen last meer van een beperkte vaardiepte.

De vaarweg wordt verdiept tot een onderhoudsprofiel van 5,75 tot 6,05 m beneden waterpeil. In totaal wordt circa 900.000 m³ onderhoudsbagger uit het kanaal verwijderd.

Het merendeel van de baggerspecie wordt in het kader van het Besluit bodemkwaliteit beoordeeld als klasse A en B. Een klein deel van de onderhoudsspecie is ernstig verontreinigd (> Interventiewaarde waterbodems). De baggerspecie die voldoet aan de acceptatiecriteria van depot de Slufter wordt daar gestort. De overige baggerspecie (klasse A en B) wordt door de aannemer in het kader van het Besluit bodemkwaliteit buiten de projectlocatie toegepast in andere werken.

Figuur 3.1 Onderhoudsprofiel van twee kanaalpanen Amsterdam-Rijnkanaal

3.2 Situatie voor invoering van de Waterwet

3.2.1 Aanpak

De onderhoudsbaggerwerkzaamheden worden door twee kraanschepen uitgevoerd. De vrijkomende baggerspecie wordt in beunbakken geladen en afhankelijk van de kwaliteit van de baggerspecie naar de geschikte bestemming gevaren. Op een aantal locaties wordt scheepvaartbegeleiding ingezet.

Bij de uitvoering van het werk gelden drie specifieke aandachtspunten:

- Het kanaal is druk bevaren; er wordt daarom een gedragsaanpassing van de schippers gevraagd. Als één vaarstrook beschikbaar is of als de middelste vaarstrook wordt onttrokken, dan wordt scheepvaartbegeleiding ingezet;
- Uit een vooronderzoek naar niet-gesprongen explosieven blijkt dat de bruggen tijdens de 2e wereldoorlog zijn gebombardeerd. Op deze locaties worden beheermaatregelen genomen om de veiligheid te waarborgen;
- Er is nagegaan welke dier- en plantensoorten op welke locaties een risico lopen tijdens de baggerwerken. Dit zijn de Kleine Modderkruiper en Rivierdonderpad. Voor deze soorten en gebieden zijn beschermende maatregelen van kracht. De maatregelen hebben ondermeer betrekking op het gehalte zwevend stof, dat in de lente en zomer kleiner moet zijn dan 100 mg/l en het gehalte zuurstof, dat in de winter, lente en zomer groter moet zijn dan 3 mg/l.

3.2.2 Vergunningen, ontheffingen, meldingen

In de situatie voor invoering van de Waterwet moesten voor de uitvoering van het project de volgende vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden.

Wet bodembescherming

Een beperkt deel van de te verwijderen waterbodem is ernstig verontreinigd. Hiervoor is in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb) een beschikking aangevraagd. Omdat het hier gaat om een onderhoudsbaggerwerk, is tevens een verzoek om ontheffing van een saneringsplan aangevraagd en verleend (conform artikel 63i Wbb).

Wet verontreiniging oppervlaktewateren

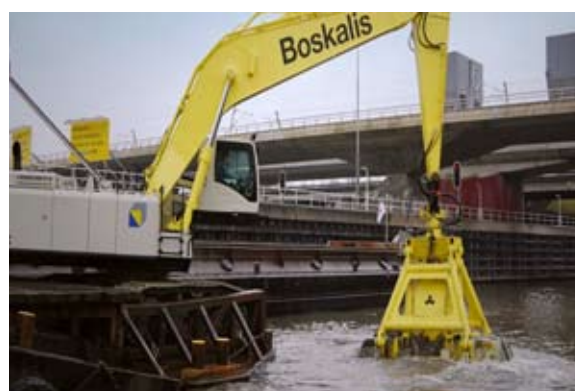
Met het bevoegd gezag Wvo is afgesproken dat de baggerwerkzaamheden in de licht verontreinigde waterbodem (t/m klasse B) niet Wvo-plichtig zijn, zolang niet hydraulisch wordt gebaggerd. Voor de gebieden met ernstig verontreinigde waterbodem zijn de Wvo-aspecten in de Wbb-beschikking opgenomen.

Besluit bodemkwaliteit

De baggerspecie die niet wordt gestort in depot de Slufter wordt in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) op meerdere locaties buiten de projectlocatie toegepast. Bij de betreffende bevoegde overheden zijn Bbk meldingen gedaan van de nuttige toepassingen.

Flora- en faunawet

Op een aantal locaties vormen de baggerwerkzaamheden een risico voor met name de Kleine Modderkruiper en de Rivierdonderpad. Voor de werkzaamheden moet een ontheffing op de Flora- en faunawet aangevraagd worden. Om het aantal ontheffingen te beperken, is Rijkswaterstaatbreed een gedragscode opgesteld. Dit project wordt volgens de gedragscode uitgevoerd en fungeert in dit kader als een pilotproject. Vanuit de gedragscode worden eisen gesteld aan de waterkwaliteit, namelijk de hoeveelheid zwevend stof en zuurstof in het oppervlaktewater.

3.3 Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)

3.3.1 Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De volgende wetten en besluiten, die in paragraaf 3.2.2 zijn genoemd, zijn niet opgenomen in de Waterwet:

- Besluit bodemkwaliteit;
- Flora- en faunawet.

Daarom moeten voor deze wetten dezelfde vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden als voor de invoering van de Waterwet.

3.3.2 Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De Wet bodembescherming voor waterbodem is vervallen. De Waterwet kent een nieuwe regeling voor waterbodems.

De Wet verontreiniging oppervlaktewateren is in de Waterwet opgenomen. Hierdoor zijn de wettelijke verplichtingen voor de realisatie van dit project gewijzigd. Onderstaand wordt toegelicht hoe de betreffende aspecten conform de Waterwet worden beoordeeld en geregeld.

3.3.3 Taken en bevoegdheden

Initiatiefnemer

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam vergunningplichtig als daar werken worden gemaakt en materiaal wordt geplaatst. In dit praktijkvoorbeeld is Rijkswaterstaat zelf de initiatiefnemer van werken in een oppervlaktewaterlichaam.

Omdat de werkzaamheden in het kader van onderhoud plaatsvinden, is er geen watervergunning vereist (zie ook intermezzo II, paragraaf 2.3.4). Eventuele meldingen die moeten worden gedaan in het kader van onderliggende besluiten (zoals Besluit lozen buiten inrichtingen) zijn wel van toepassing (zie ook paragraaf 3.3.4).

Bevoegd gezag Waterwet

Het bevoegde gezag voor een Rijkswaterstaatswerk is het Rijk. Bij een eigen werk is dit de Inspectie Verkeer en Waterstaat (ivw). De afdeling vergunningverlening en handhaving van de betreffende regionale dienst van Rijkswaterstaat is namens ivw belast met de voorbereiding van besluiten en het toezicht op de naleving ervan.

3.3.4 Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet

Onderhoud en wijziging waterstaatwerk

Volgens paragraaf 6 van het Waterbesluit (art. 6.12-6.15) is het gebruik van een Rijkswaterstaatswerk, door of vanwege de beheerder, in het kader van het uitvoeren van onderhoud, aanleg of wijziging van waterstaatswerken, uitgezonderd van de vergunningplicht.

Baggeren

Voor lozingen op het oppervlaktewater als gevolg van het baggeren (vertroebeling) is een melding vereist ingevolge het concept Besluit lozen buiten inrichtingen (Bbi). Voor het baggeren van het ernstig verontreinigde sediment (> Interventiewaarde) moet tevens een werkplan worden opgesteld (zie figuur 2.2). Hiervoor wordt door Rijkswaterstaat een standaardformat ontwikkeld. Het bevoegd gezag, te weten Rijkswaterstaat, kan als de bescherming van het milieu dat vereist, maatwerkvoorschriften stellen over de uitvoeringswijze van het baggerwerk. Te denken valt bijvoorbeeld aan het gebruik van een andere baggertechniek of een andere werkwijze. Het Bbi wordt naar verwachting pas eind 2010 van kracht. Tot die tijd geldt voor lozingen als gevolg van baggerwerk in principe de vergunningplicht op grond van de Waterwet. In intermezzo III (paragraaf 2.3.4) wordt aangegeven hoe Rijkswaterstaat hier mee omgaat.

‘Voor lozingen op het oppervlaktewater als gevolg van het baggeren (vertroebeling) is een melding vereist ingevolge het concept Besluit lozen buiten inrichtingen (Bbi)’

4 Verruiming van een vaargeul

Een verruiming van een vaargeul wordt beschouwd als een wijziging van een waterstaatswerk. De Waterwet procedure hiervoor is anders dan voor onderhoud aan vaarwegen. Dit wordt geschetst aan de hand van een verruiming van een vaargeul in het IJsselmeer van Noord-Holland naar Friesland. Rijkswaterstaat is initiatiefnemer.

4.1 Situatiebeschrijving

In het IJsselmeer ligt een vaargeul voor de beroepsvaart van Noord-Holland naar Friesland. Vanwege de schaalvergroting van de afgelopen jaren, voldoet de huidige vaargeul niet meer voor de moderne binnenvaartschepen. Die is te smal en te ondiep.

Nautisch beheerder Rijkswaterstaat is van plan om in 2011 baggerwerk uit te voeren, waarbij de vaargeul wordt verruimd van 3,5 m naar 5 m diep en van 70 m naar 100 m breed.

Uit waterbodemonderzoek blijkt dat in het verruimde vaarwegprofiel circa 100.000 m³ baggerspecie en 200.000 m³ grond aanwezig is. De baggerspecie wordt in het kader van het Besluit bodemkwaliteit beoordeeld als klasse A. De grond wordt beoordeeld als schoon (< achtergrondwaarde AW2000).

4.2 Situatie voor invoering van de Waterwet

4.2.1 Aanpak

Rijkswaterstaat heeft met een nabij gelegen gemeente afgesproken dat de vrijkomende grond wordt gebruikt voor de aanleg van een nieuwe binnendijks gelegen woonwijk. De vrijkomende baggerspecie wordt gebruikt voor de aanleg van natuureilandjes voor de kust.

De baggerwerkzaamheden worden op hydraulische wijze door een cutterzuiger uitgevoerd. De vrijkomende baggerspecie wordt naar de aan te leggen eilanden bij de kust verpompt. De vrijkomende grond wordt in beunbakken geladen, waarbij het principe van overflow wordt toegepast om een deel van de fijne fractie uit de grond te verwijderen.

In de nabijheid van de vaargeul en de toekomstige eilanden langs de kust liggen mosselbanken. Deze zijn erg gevoelig voor verstoring door zwevend stof.

4.2.2 Vergunningen, ontheffingen, meldingen

In de situatie voor invoering van de Waterwet moesten voor de uitvoering van het project de volgende vergunningen, ontheffingen en meldingen worden aangevraagd en gedaan.

Wet bodembescherming

Op het baggeren van het klasse A en AW2000 materiaal was het BONG (Besluit overige niet-meldingsplichtige gevallen van bodemverontreiniging) van toepassing. Op grond van de Bbk-melding voor het toepassen van deze baggerspecie, kon het bevoegd gezag beoordelen dat het hier ging om niet-ernstig verontreinigd materiaal. Met die vaststelling kwam de meldingsplicht op grond van de Wet bodembescherming te vervallen en kon worden volstaan met enkel een Bbk-melding.

Wet verontreiniging oppervlaktewateren

De voorgenomen werkzaamheden zijn in een vooroverleg met het bevoegd gezag afgestemd. Omdat de baggerwerkzaamheden op hydraulische wijze uitgevoerd worden én vanwege de aanwezigheid van mosselbanken in de nabijheid van de vaargeul en eilanden, is een Wvo-vergunning aangevraagd. In deze vergunning zijn voorwaarden gesteld over de vertroebeling.

Besluit bodemkwaliteit

De vrijkomende baggerspecie (klasse A) wordt in het kader van het Besluit bodemkwaliteit toegepast in natuureilandjes. Er is een Bbk-melding gedaan van de toepassingen.

Ontgrondingenwet

Bij kapitaal baggerwerk zoals verruiming van de vaargeul, is feitelijk sprake van een ontgroning. Na vooroverleg met het bevoegd gezag is vastgesteld dat artikel 1, lid a van het Besluit ontgrondingen in rijkswateren hier van toepassing is, namelijk 'het aanleggen, onderhouden, wijzigen of opruimen van watergangen en vaargeulen voor zover deze activiteiten door of vanwege Onze Minister worden verricht'. In dergelijke gevallen is de Ontgrondingenwet niet van toepassing.

Wet beheer Rijkswaterstaatwerken

Voor de aanleg van de natuureilandjes wordt gebruik gemaakt van het waterstaatswerk. In het kader van de Wbr is hiervoor een vergunning aangevraagd.

Flora- en faunawet

Uit een ecoscan blijkt dat de baggerwerkzaamheden nabij de IJsselmeerkust een risico vormen voor de mossels op de mosselbanken. Voor de werkzaamheden is een ontheffing op de Flora- en faunawet (FF-wet) aangevraagd met voorwaarden voor de vertroebeling.

Natuurbeschermingwet

In het kader van de Natuurbeschermingswet is het IJsselmeer aangewezen als Natura 2000-gebied. Uit de ecoscan blijkt dat de verwachte vertroebeling een beperkt negatief effect kan hebben op het foerageergebied van trekvogels in de vroege lente en late herfst. De verwachte vertroebeling beslaat slechts een klein deel van het IJsselmeer, zodat de trekvogels naar elders kunnen uitwijken. Een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet is daarom niet vereist.

4.3 Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)

4.3.1 Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De volgende wetten en besluiten, die in paragraaf 4.2.2 zijn genoemd, zijn niet opgenomen in de Waterwet:

- Besluit bodemkwaliteit;
- Ontgrondingenwet;
- Flora- en faunawet;
- Natuurbeschermingswet.

Voor deze besluiten en wetten moeten dezelfde vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden als voor de invoering van de Waterwet.

4.3.2 Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De Wet bodembescherming voor waterbodems is vervallen. De Waterwet kent een nieuwe regeling voor waterbodems. De volgende wetten (die in paragraaf 4.2.2 zijn genoemd) zijn in de Waterwet opgenomen:

- Wet verontreiniging oppervlaktewater;
- Wet beheer rijkswaterstaatwerken.

Voor deze wetten zijn daarom de wettelijke verplichtingen voor de realisatie van dit project gewijzigd. Onderstaand wordt toegelicht hoe de betreffende aspecten conform de Waterwet worden beoordeeld en geregeld.

4.3.3 Taken en bevoegdheden

Initiatiefnemer

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam vergunningplichtig als daar werken worden gemaakt en materiaal wordt geplaatst. In dit praktijkvoorbeeld is Rijkswaterstaat zelf de initiatiefnemer van werken in een oppervlaktewaterlichaam.

Op basis van de Waterwet bestaat geen vergunningplicht meer voor het gebruik van eigen werken van Rijkswaterstaat, anders dan in overeenstemming met de functie. Immers, volgens art. 6.12 van het Waterbesluit zijn beheerders uitgezonderd van de vergunningplicht voor het uitvoeren van onderhoud, aanleg of wijziging van waterstaatswerken, voor zover deze activiteiten door of vanwege de beheerder worden verricht. Omdat er sprake is van aanleg of wijziging (en niet van onderhoud), moet Rijkswaterstaat beschikken over een vastgesteld projectplan (zie intermezzo II, paragraaf 2.3.4). Er is dus geen watervergunning noodzakelijk. Eventuele meldingen die moeten worden gedaan in het kader van onderliggende besluiten (zoals Besluit lozen inrichtingen) zijn wel van toepassing (zie ook paragraaf 4.3.4).

Bevoegd gezag Waterwet

Het bevoegde gezag voor een Rijkswaterstaatswerk is het Rijk. Bij een eigen werk van Rijkswaterstaat is dit de Inspectie Verkeer en Waterstaat (ivw). De afdeling vergunningverlening en handhaving van de betreffende regionale dienst van Rijkswaterstaat is namens ivw belast met de voorbereiding van besluiten en het toezicht op de naleving ervan.

4.3.4 Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet

Wijziging Rijkswaterstaatswerk

Het verruimen van de vaargeul en de aanleg van de natuureilandjes wordt gezien als het wijzigen van een Rijkswaterstaatswerk. Hiervoor moet de waterbeheerder een projectplan vaststellen.

Baggeren

De afmetingen van de vaargeul (het vaarwegprofiel) moeten volgens de Waterwet zijn opgenomen in een vastgestelde legger. Baggerwerkzaamheden binnen het vaarwegprofiel worden gezien als onderhoud aan een Rijkswaterstaatswerk. Hiervoor is dus geen vergunning of melding noodzakelijk. De legger van Rijkswaterstaatwerken is nog niet opgesteld cq. vastgesteld. Naar verwachting zal dit nog enkele jaren duren. Tot die tijd kunnen in overleg met het bevoegd gezag in plaats van de legger reeds bestaande beheerplannen, ontwerpdieptes of vastgelegde onderhoudsprofielen worden gehanteerd om te bepalen of er sprake is van onderhoud, danwel aanleg of wijziging van een waterstaatswerk.

Baggerwerkzaamheden buiten het vaarwegprofiel, zoals de beschreven verruiming, worden wel gezien als wijziging van een Rijkswaterstaatswerk. Hiervoor moet dus wel een projectplan opgesteld worden.

Eens in de paar jaar wordt de legger opnieuw vastgesteld, waarbij uitgevoerde wijzigingen van rijkswaterstaatwerken worden verwerkt. Na deze aanpassing is voor toekomstig onderhoud aan de verruimde vaargeul dus geen vergunning of melding noodzakelijk.

Lozingen

Voor lozingen op het oppervlaktewater als gevolg van het baggeren (vertroebeling) is een melding vereist ingevolge het (concept) Besluit lozen buiten inrichtingen (Bbi). Het Bbi wordt naar verwachting pas eind 2010 van kracht. In paragraaf 4.1 wordt gesteld dat pas gestart wordt met de werkzaamheden in 2011. Rijkswaterstaat kan daarom volstaan met een melding ingevolge het Bbi.

Realisatie van natuureilandjes

Naast de baggerwerkzaamheden moet de aanleg van de natuureilandjes ook opgenomen worden in het projectplan. De aanleg van de natuureilandjes wordt namelijk gezien als een wijziging van een Rijkswaterstaatswerk en moet beoordeeld worden in het kader van de Waterwet (vergelijkbaar met voormalige Wbr). Het toepassen van de slibrijke baggerspecie om de eilandjes te maken blijft onder het Besluit bodemkwaliteit vallen en moet in dat kader gemeld worden.

‘De afmetingen van de vaargeul (het vaarwegprofiel) moeten volgens de Waterwet zijn opgenomen in een vastgestelde legger’

5 Herinrichting van een uiterwaard

Bij herinrichting van uiterwaarden vindt vaak veel grondverzet plaats. De beoordeling van dit grondverzet vindt niet langer plaats in het kader van de Wet bodembescherming, maar in het kader van de Waterwet. Dit is een groot verschil. Dit wordt duidelijk gemaakt aan de hand van de realisatie van een nevengeul en een uiterwaardverlaging in de (fictieve) Oeteldonkse waard door een derde.

5.1 Situatiebeschrijving

De herinrichting van de Oeteldonkse waard is een fictief project, waarvoor inspiratie is gehaald uit enkele bestaande projecten.

In de uiterwaard Oeteldonkse waard wordt in het kader van Ruimte voor de Rivier een nevengeul en een maaiveld-

verlaging gerealiseerd door een derde. Hierbij wordt ook circa 15 miljoen m³ vermarktbaar materiaal gewonnen. Na de delfstoffenwinning wordt het gebied ingericht als natuurgebied. Voor deze werkzaamheden moet circa 1.5 miljoen m³ weerdgrond verplaatst worden. Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van circa 80 hectare (zie figuur 5.1A).

Figuur 5.1A Beginsituatie voor uiterwaard Oeteldonkse waard

Figuur 5.1B Eindsituatie voor uiterwaard Oeteldonkse waard

De weerdgrond valt grotendeels in klasse B en is aan te merken als baggerspecie. Een deel van de top laag is ernstig verontreinigd, maar niet spoedeisend. De aangetroffen verontreinigingen zijn voor zover bekend afkomstig van diffuse bronnen. Er zijn geen aanwijzingen voor puntverontreinigingen. Het materiaal (baggerspecie klasse B) wordt binnen het gebied toegepast in de geul / zandwininput volgens de regels van een grootschalige toepassing (Besluit bodemkwaliteit). Er wordt geen gebiedsvreemd materiaal toegepast in de geul / zandwininput. Op de uiterwaard is geen gebiedsspecifiek beleid volgens het Besluit bodemkwaliteit van toepassing. Een klein deel van de weerdgrond (circa 80.000 m³) is ernstig verontreinigd. Dit materiaal wordt afgevoerd. Hiervoor is nog geen Wbb-beschikking afgegeven.

De uiterwaard wordt nu grotendeels voor akkerbouw gebruikt (met name maïsteelt). Er hoeven geen boerderijen of andere gebouwen verwijderd te worden voor het project. In het projectgebied bevindt zich al een zandwinplas. Ook loopt een ontwateringskanaal, dat water uit de achterliggende polders afvoert, door de uiterwaard heen (zie figuur 1A). De loop van dit ontwateringskanaal wordt niet beïnvloed door dit project. In de eindsituatie bevindt zich in de uiterwaard een nevengeul die in hoogwatersituaties meestroomt met de rivier (zie figuur 5.1B). De geul heeft aan twee zijden een open verbinding met de rivier. Het omliggende maaiveld is circa 2,0 m verlaagd ten opzichte van de beginsituatie. Hierdoor zal na realisatie regelmatig inundatie plaatsvinden in de winter.

5.2 Situatie voor invoering van de Waterwet

5.2.1 Aanpak

De zandwinning in den natte en de herinrichting van het gebied nemen naar verwachting 10 jaar in beslag. De initiatiefnemer (een derde) zet de niet-ernstig verontreinigde grond tijdelijk in depot langs de winterdijk, in afwachting van een nuttige toepassing (zie figuur 5.1A). Omdat langs de winterdijk sprake is van een hoger maaiveld dan in de overige delen van de uiterwaard, is de kans klein dat de tijdelijke opslag hier wegspoelt door inundatie.

De ontgraving en toepassing van de weerdgrond kunnen in den droge worden uitgevoerd. De ernstig verontreinigde grond wordt per schip afgevoerd. Om veiligheidsredenen wordt geen grond ontgraven binnen 60 meter van de winterdijk.

5.2.2 Vergunningen, ontheffingen, meldingen

In de situatie voor invoering van de Waterwet moesten voor dit uiterwaardproject de volgende vergunningen, ontheffingen en meldingen worden aangevraagd en gedaan.

Wet Bodembescherming

Omdat in het projectgebied sprake is van een ernstig, niet spoedeisend geval van bodemverontreiniging bij de oever, moest een Wbb-beschikking aangevraagd worden voor het ontgraven van de ernstig verontreinigde grond. Na afronding van de werkzaamheden moest ook beschikt worden op de saneringsevaluatie. Op het ontgraven van de klasse B baggerspecie was het BONG (Besluit overige niet-meldingsplichtige gevallen van bodemverontreiniging) van toepassing. Op grond van de Bbk-melding voor het toepassen van deze baggerspecie kon het bevoegd gezag beoordelen dat het hier ging om niet-ernstig verontreinigd materiaal. Het vaststellen dat geen sprake is van een ernstige verontreiniging (BONG) hoefde niet in de vorm van een beschikking, maar kon per brief kenbaar gemaakt worden. Hiermee kwam een melding op grond van de Wbb te vervallen.

Wet verontreiniging oppervlaktewateren

De retourstroom van water bij delfstoffenwinning is in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren vergunningplichtig. Daarom was voor dit project een Wvo-vergunning nodig. Voor het toepassen van de klasse B baggerspecie in de zandwininput is geen Wvo-vergunning nodig. Dit valt onder het Besluit bodemkwaliteit.

Wet milieubeheer

In het kader van de Wet milieubeheer wordt het gehele project als een inrichting gezien. De vergunningplichtige activiteiten betreffen hier:

- het winnen van zand of grind met een capaciteit ten aanzien daarvan van 100.000 kg per uur of meer;
- het breken, malen, zeven of drogen van zand, grond, grind of steen, met uitzondering van mergel, met een capaciteit ten aanzien daarvan van 100 miljoen kg per jaar of meer, als zodanige inrichting een inrichting is voor zand- en grindwinning waarvoor op grond van artikel 3 van de Ontgrondingenwet een vergunning is vereist.

Ontgrondingenwet

Vanwege de ontgrondingactiviteiten is een vergunning voor de Ontgrondingenwet nodig. In deze aanvraag moet beschreven worden welke effecten kunnen optreden als gevolg van de herinrichting.

Wet beheer Rijkswaterstaatswerken

Voor de werkzaamheden in de uiterwaarden is in het kader van de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken (Wbr) een vergunning nodig. Hieruit moet blijken dat de voorgenomen activiteiten de doorstroming van de rivier niet belemmeren en dat er geen risico's zijn voor het achterland achter de winterdijk.

Wet op de waterkering

Het waterschap heeft in de Keur vastgesteld dat bij werkzaamheden binnen 150 meter van de winterdijk een ontheffing nodig is. Omdat dit hier het geval is, moet een ontheffing aangevraagd worden bij het waterschap.

Besluit Bodemkwaliteit

Het Bbk regelt de nuttige toepassing van grond en baggerspecie in Nederland. Voor dit project zijn de volgende activiteiten meldingsplichtig conform het Bbk:

- het toepassen van de klasse B weerdgrond in de plas als een grootschalige bodemtoepassing;
- het tijdelijk opslaan van de klasse B weerdgrond in een depot, in afwachting van een nuttige toepassing.

Flora- en faunawet

Uit een quickscan blijkt dat een ontheffing voldoende is voor het garanderen van de bescherming van flora en fauna gedurende de uitvoering van dit project.

5.3 Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)

5.3.1 Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De volgende wetten en besluiten, die in paragraaf 5.2.2 zijn genoemd, zijn niet opgenomen in de Waterwet:

- Wet milieubeheer;
- Ontgrondingenwet;
- Besluit bodemkwaliteit;
- Flora & Faunawet.

Daarom moeten hiervoor dezelfde vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden als voor de invoering van de Waterwet.

5.3.2 Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De Wet bodembescherming voor waterbodems is vervallen. De Waterwet kent een nieuwe regeling voor waterbodems. De volgende wetten (die in paragraaf 5.2.2 zijn genoemd) zijn in de Waterwet opgenomen:

- Wet verontreiniging oppervlaktewateren;
- Wet beheer rijkswaterstaatwerken;
- Wet op de waterkering.

Om die reden zijn de wettelijke verplichtingen voor die wetten voor de realisatie van dit project gewijzigd. Onderstaand wordt toegelicht hoe de betreffende aspecten conform de Waterwet in de toekomstige situatie worden beoordeeld en geregeld.

5.3.3 Taken en bevoegdheden

Initiatiefnemer

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam vergunningplichtig als daar werken worden gemaakt en materiaal wordt geplaatst. In dit praktijkvoorbeeld is de initiatiefnemer van werken in een oppervlaktewaterlichaam een derde. Die moet daarom een watervergunning aanvragen (gebruik waterstaatswerk) en de benodigde melding doen in het kader van het Besluit lozen buiten inrichtingen (voor lozing tijdens baggeren). Voor een toelichting wordt verwezen naar intermezzo II (paragraaf 2.3.4).

Als Rijkswaterstaat initiatiefnemer zou zijn van de werkzaamheden, dan veranderen de procedures. Hiervoor wordt verwezen naar intermezzo II (paragraaf 2.3.4).

‘Het waterschap heeft in de Keur vastgesteld dat bij werkzaamheden binnen 150 meter van de winterdijk een ontheffing nodig is’

Bevoegd gezag Waterwet

Voor die aspecten van de Waterwet die betrekking hebben op Rijkswaterstaatwerken, is Rijkswaterstaat het bevoegd gezag. Voor werken in de nabijheid van de primaire waterkering is het waterschap het bevoegd gezag. Bij meerdere bevoegde overheden worden de procedures in principe door het hoogste bevoegd gezag uitgevoerd. In deze casus zou Rijkswaterstaat de coördinatie van het proces van vergunningverlening op zich nemen. Het waterschap heeft een adviserende rol.

5.3.4 Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet

Het uitgangspunt bij de beoordeling van de werkzaamheden conform de Waterwet is dat een derde initiatiefnemer is voor het project. In de Waterwet worden de verschillende doelstellingen van dit uiterwaardproject niet meer apart behandeld onder verschillende procedures, maar onderling afgewogen binnen de Waterwet. De volgende doelstellingen zijn, in volgorde van hoog naar laag belang, van toepassing voor dit project:

1. waterstandsverlaging (Ruimte voor de Rivier)
2. delfstoffenwinning
3. creëren natuurgebied

Grondverzet (zandwinning en sanering verontreinigde waterbodems)

Eén van de meest ingrijpende veranderingen is de overgang van de wettelijke bepalingen rond waterbodembeheer van de Wet bodembescherming naar de Waterwet. In de Waterwet komen de criteria voor het nemen van maatregelen inzake de verontreinigde waterbodem vooral voort uit waterkwaliteitsdoelstellingen.

In paragraaf 5.1 is aangegeven dat voor dit uiterwaardproject nog geen Wbb-beschikking is afgegeven. Dat betekent dat de beoordeling van het grondverzet wordt uitgevoerd in het kader van de Waterwet (zie intermezzo IV). Belangrijk uitgangspunt daarbij is, dat de verontreinigde oeverstrook niet wordt afgegraven vanwege het niet behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen voor het waterlichaam. De oever wordt afgegraven om ruimte te maken voor de rivier.

Intermezzo IV

Overgangsregeling voor ernstig verontreinigde waterbodems

Met de inwerkingtreding van de Waterwet (Wtw) is de Wet bodembescherming voor waterbodems vervallen. In principe zijn op dat tijdstip ook alle beschikkingen, bevelen en verplichtingen die op grond van de Wet bodembescherming golden voor verontreinigingen in de waterbodem vervallen. Via het overgangsrecht van de Waterwet wordt echter aan bepaalde besluiten 'eerbiedigende werking' toegekend. Er worden 4 situaties onderscheiden:

1. Er is beschikt op ernst, geen spoed en sanering is niet gestart: met inwerkingtreding van de Wtw is de Wbb-beschikking vervallen. Ingrepen in de waterbodem worden onder het regime van de Wtw uitgevoerd.

2. Er is beschikt op ernst, geen spoed en sanering is gestart: het Wbb-regime was van toepassing tot aan de inwerkingtreding Wtw. De grondslag voor lopende saneringen waarvan wel de ernst, maar geen spoedeisendheid is vastgesteld, verviel echter op het moment dat de Wtw in werking trad. Dit betekent dat de beheerder of een derde juridisch niet langer gehouden is conform het saneringsplan te saneren en er ook geen verplichting tot evaluatie en/of nazorg meer geldt.

Ondanks het vervallen van de grondslag voor het saneringsplan is binnen Rijkswaterstaat afgesproken dat de sanering afgerond moet worden volgens het saneringsplan. Dit vanwege de consistentie met de omgeving, contractuele afspraken met uitvoerders van de sanering en het feit dat er in veel situaties sprake is van 'samenloop' met andere maatregelen. Wanneer hierover vragen zijn, dan kan contact worden opgenomen met de afdeling nwoB van de Waterdienst.

3. Er is beschikt op ernst en spoed en sanering is niet gestart: het Wbb-regime blijft van toepassing (ook na inwerkingtreding van de Wtw) tot een beschikking op het evaluatieverslag is afgegeven.

4. Er is beschikt op ernst en spoed en sanering is gestart: het Wbb-regime blijft van toepassing, (ook na inwerkingtreding van de Wtw) tot een beschikking op het evaluatieverslag is afgegeven.

De nieuwe waterbodem die ontstaat na afgraving, moet worden getoetst binnen het BPRW toetsingskader en de Waterwet. Voor de (nieuwe) waterbodem moet worden gekeken of deze kan leiden tot een verslechtering van de waterkwaliteitsklasse. Dit gebeurt op het niveau van het waterlichaam en dus niet lokaal. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe van 'geen achteruitgang'. Voor de toetsing is in het BPRW een toetsingskader opgenomen (zie figuur 2.2). In dit praktijkvoorbeeld is de kwaliteit van de nieuwe waterbodem beter dan de interventiewaarde. Verdere toetsing is dan dus niet noodzakelijk.

Voor de uitvoering van de baggerwerkzaamheden (zowel onderhoud als verdieping) door derden, moet voor de lozingen (baggeren wordt gezien als een lozing) een melding Besluit lozen buiten inrichting (Bbi) gedaan worden.

Omdat in deze casus naast onderhoud ook sprake is van een verdieping, is voor de wijziging van een waterstaatswerk (voormalige Wbr) een watervergunning nodig (zie intermezzo II). Als er alleen sprake was geweest van onderhoudsbaggeren, dan was een melding op grond van de Waterregeling voldoende geweest (zie figuur 2.2).

Werkzaamheden in de buurt van de waterkering

Het project wordt in nabijheid van een waterkering uitgevoerd. In bijlage 1 van de Waterwet is aangegeven wanneer het een primaire waterkering betreft. In de legger van het waterschap is opgenomen dat zonder toestemming geen grondwerkzaamheden uitgevoerd mogen worden binnen 150 meter van de primaire waterkering. De initiatiefnemer moet in dit geval dus een watervergunning aanvragen voor de genoemde werkzaamheden. In de vergunningaanvraag moet worden verantwoord dat de primaire waterkering niet wordt bedreigd door de werkzaamheden.

6 Nieuw geval van bodemverontreiniging

Op nieuwe gevallen van bodemverontreiniging is de zorgplicht van de Waterwet van toepassing. Deze zorgplicht is breder dan de zorgplicht van de 'oude' Wet bodembescherming. De consequenties hiervan worden beschreven aan de hand van een (fictieve) calamiteit bij een bedrijf in de uiterwaarden.

6.1 Situatiebeschrijving

De calamiteit bij het bedrijf Kilal is fictief. Inspiratie voor de beschrijving van de calamiteit en de aanpak is gehaald uit enkele calamiteiten uit het verleden.

Het bedrijf Kilal b.v., een producent van bestrijdingsmiddelen, heeft een fabriek in de uiterwaarden staan (zie figuur 6.1). De fabriek is gelegen langs een strang. Op een dag breekt er brand uit in de fabriek. De brandweer zet groot materieel in om de brand te blussen. Toch gaat de opslagloods met daarin vaten bestrijdingsmiddelen, geheel in vlammen op. Door explosies raken vaten met bestrijdingsmiddelen lek en stromen grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen met het bluswater de strang in. De strang wordt op tijd afgesloten door de stuw / het inlaatwerk te sluiten, zodat de verontreiniging zich niet verder richting de rivier kan verspreiden. De waterbodem in de strang raakt wel ernstig verontreinigd. Het betreft alleen de bovenste paar centimeter van de sliblaag. De dieper gelegen delen van de sliblaag raken niet verontreinigd door de brand en zijn slechts licht verontreinigd.

Figuur 6.1 Schematische weergave situatie bij bedrijf Kilal b.v.

6.2 Situatie voor invoering van de Waterwet

6.2.1 Aanpak

Volgens de Wet bodembescherming moeten de gevolgen van nieuwe waterbodemonverontreinigingen (na 1987) zoveel mogelijk ongedaan worden gemaakt door de veroorzaker. In deze situatie dient de strang teruggebracht te worden in de oorspronkelijke staat van voor de brand. Dat betekent dat alleen de nieuw ontstane verontreiniging in de waterbodem verwijderd moet worden. De lichte verontreiniging die al in de waterbodem aanwezig was voor de brand, hoeft niet verwijderd te worden. Omdat slechts een zeer dun laagje slib verontreinigd is geraakt als gevolg van de brand, is een grote baggernauwkeurigheid vereist. Alleen door gebruik te maken van een speciale hydraulische baggermethode kan deze nauwkeurigheid gehaald worden. Dat betekent wel dat er veel verontreinigd proceswater vrijkomt tijdens het baggerwerk.

De opgezogen baggerspecie wordt via persleidingen getransporteerd naar beunbakken. Deze worden aan een tijdelijke afmeerverziening in de rivier gelegd, nabij de stuw.

Om het bezinkingsproces in de beunbakken te versnellen, wordt via de persleidingen een flocculant toegevoegd. Het bovenstaande water uit de beunbakken wordt geloosd op de rivier.

6.2.2 Vergunningen, ontheffingen, meldingen

In de situatie voor invoering van de Waterwet moesten de volgende vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden.

Wet bodembescherming

Op basis van het zorgplichtartikel (art. 13) uit de Wbb, moesten bij een ongewoon voorval meteen maatregelen genomen worden om verontreiniging of aantasting van de bodem te voorkomen, te beperken en/of ongedaan te maken. De verontreiniging of aantasting van de bodem moest conform artikel 27 Wbb gemeld worden bij het bevoegd gezag. De melding werd niet door het bevoegd gezag beschikt. Wel kon het bevoegd gezag aanwijzingen geven over de te hanteren aanpak.

Wet verontreiniging oppervlaktewateren

Voor het lozen van het proceswater uit de beunbakken was in het kader van de Wvo een vergunning nodig. Hierin werden vaak eisen gesteld aan de hoeveelheid zwevend stof in het te lozen water (de effectiviteit van de bezinking). Ook konden lozingseisen worden gesteld aan de aangetoonde bestrijdingsmiddelen.

Wet milieubeheer

Het bedrijf Kilal is een inrichting in de zin van de Wm. Calamiteiten dienen daarom gemeld te worden bij het Wm bevoegd gezag.

Wet beheer Rijkswaterstaatwerken

Voor het realiseren van de tijdelijke afmeervoorziening en het afmeren van meerdere beunbakken was in het kader van de Wbr een vergunning nodig.

Scheepvaartverkeerswet

Vanwege het aanbrengen van de tijdelijke aanlegvoorzieningen en de extra scheepvaartbewegingen voor de aan- en afvoer van beunbakken, gaat de scheepvaart in de rivier hinder ondervinden. Daarom moest voor de werkzaamheden in het kader van de Scheepvaartverkeerswet een ontheffing worden aangevraagd.

Flora & faunawet

Uit een quickscan blijkt dat een ontheffing voldoende was voor het garanderen van de bescherming van Flora & Fauna gedurende de uitvoering van de werkzaamheden.

6.3 Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)

6.3.1 Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De volgende wetten en besluiten, die in paragraaf 6.2.2 zijn genoemd, zijn niet opgenomen in de Waterwet:

- Wet milieubeheer
- Scheepvaartverkeerswet
- Flora & faunawet

Voor deze wetten moeten in de huidige situatie dezelfde vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden.

6.3.2 Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De Wet bodembescherming voor waterbodems is vervallen. De Waterwet kent een nieuwe regeling voor waterbodems. De volgende wetten (die in paragraaf 6.2.2 zijn genoemd) zijn in de Waterwet opgenomen:

- Wet verontreiniging oppervlaktewateren;
- Wet beheer rijkswaterstaatwerken.

Daarom zijn voor deze wetten de wettelijke verplichtingen voor de afhandeling van deze calamiteit gewijzigd. Onderstaand wordt toegelicht hoe de betreffende aspecten conform de Waterwet worden beoordeeld en geregeld.

6.3.3 Taken en bevoegdheden

Initiatiefnemer

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam vergunningplichtig als daar werken worden gemaakt en materiaal wordt geplaatst. In dit praktijkvoorbeeld is Kilal b.v. de initiatiefnemer van werken in een oppervlaktewaterlichaam. Daarom moet ook Kilal b.v. de watervergunning aanvragen en de benodigde meldingen uitvoeren (zie paragraaf 6.3.4).

Bevoegd gezag Waterwet

Voor alle aspecten van de Waterwet die betrekking hebben op deze calamiteit is Rijkswaterstaat het bevoegd gezag.

6.3.4 Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet

Zorgplicht Waterwet voor de bodem en oever van oppervlaktewaterlichamen

Vanuit de zorgplicht van de Waterwet (artikel 6.7) is het bedrijf Kilal verplicht om de veroorzaakte verontreiniging zoveel mogelijk ongedaan te maken. Artikel 6.7a van de Waterwet stelt immers dat:

“Ieder die handelingen verricht of nalaat en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door die handelingen of het nalaten daarvan de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam kan worden verontreinigd of aangetast, is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om die verontreiniging of aantasting te voorkomen, dan wel indien die verontreiniging of aantasting zich voordoet, de verontreiniging of de aantasting en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken. Indien de verontreiniging of aantasting het gevolg is van een ongewoon voorval, worden de maatregelen onverwijld genomen.”

In artikel 6.7b van de Waterwet wordt vervolgens gesteld dat degene die de handelingen verricht en daarbij kennisneemt van een verontreiniging of aantasting van de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam, daarvan melding moet doen bij de waterkwaliteitsbeheerder. Daarbij moet ook aangegeven worden welke maatregelen hij/zij van plan is te treffen of al heeft getroffen.

Deze artikelen zijn bijna letterlijk overgenomen uit de Wet bodembescherming. Met betrekking tot de beschreven brand bij het bedrijf Kilal b.v. veranderen de verplichtingen dus niet ten opzichte van de huidige situatie.

Alleen het wettelijk kader waaruit de verplichtingen voortvloeien verandert (was Wet bodembescherming en wordt Waterwet). De zorgplicht is, vergelijkbaar met de Wbb, alleen van toepassing op nieuwe gevallen, die na 1 januari 1987 zijn ontstaan.

Vergunningplicht Waterwet

Realiseren van tijdelijke afmeervoorziening en het afmeren van beunbakken

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam vergunningplichtig als: “daarin, daarop, daarboven, daarover, of daaronder werken gemaakt of behouden worden, dan wel substanties of voorwerpen gestort, geplaatst, of neergelegd worden, anders dan in overeenstemming met de functie” (voormalige Wbr). Dit geldt dus ook voor het realiseren van een tijdelijke afmeervoorziening en het afmeren van beunbakken. Hiervoor moet een Watervergunning worden aangevraagd.

Baggeren

Voor het uitvoeren van baggerwerkzaamheden is voor het gebruik maken van een waterstaatswerk een melding op grond van de Waterregeling nodig. Het gaat hier immers om een baggerwerk van derden in het kader van onderhoud (zie ook intermezzo II, paragraaf 2.3.4).

Voor de lozingen op het oppervlaktewater als gevolg van het baggeren (vertroebeling) is een melding nodig ingevolge het (concept) Besluit lozen buiten inrichtingen. Er moet ook een werkplan worden ingediend, omdat het gaat om baggerspecie boven de Interventiewaarde. Het bevoegd gezag (Rijkswaterstaat) kan, als de bescherming van het milieu dat vereist, maatwerkvoorschriften stellen met betrekking tot het werkplan. Te denken valt aan het gebruik van een andere baggertechniek, werkwijze of invulling van de zorgplicht dan in het werkplan beschreven staat.

‘Voor het uitvoeren van baggerwerkzaamheden is voor het gebruik maken van een waterstaatswerk een melding op grond van de Waterregeling nodig’

7 Grensoverschrijdend geval van bodemverontreiniging

Voor verontreinigingen van de landbodem blijft de Wet bodembescherming van kracht en voor verontreiniging in de waterbodem de Waterwet. Aan de hand van een (fictieve) grensoverschrijdende verontreiniging bij een kanaal wordt aangegeven hoe hiermee om te gaan.

7.1 Situatiebeschrijving

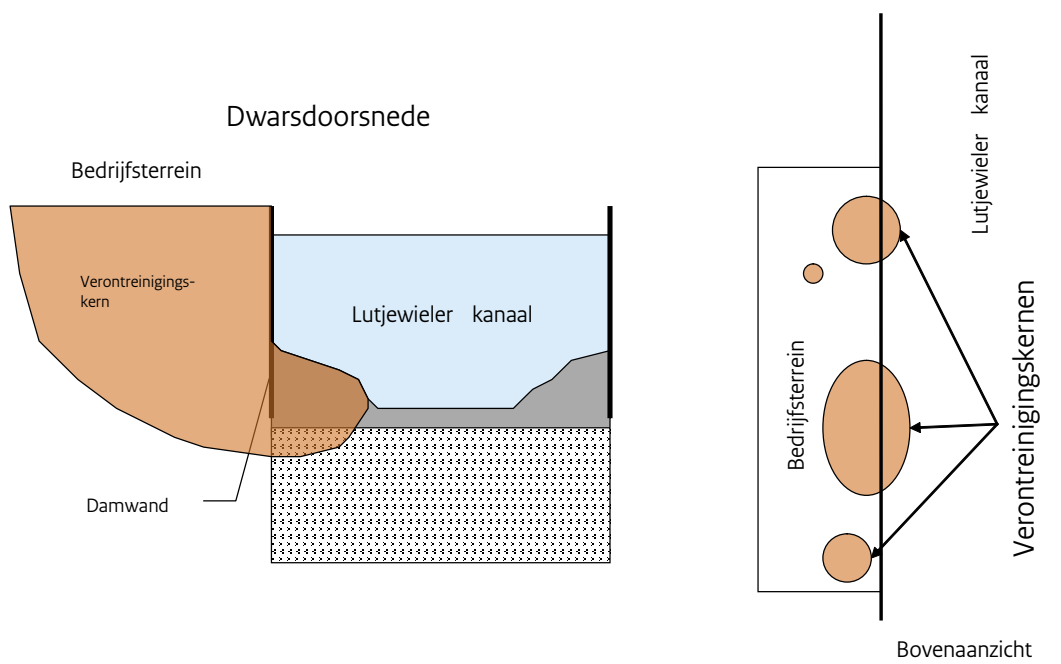
Het grensoverschrijdend geval van bodemverontreiniging in het Lutjewieler kanaal is een fictief project, waarvoor inspiratie is gehaald uit enkele bestaande projecten.

Rijkswaterstaat is (waterkwaliteits)beheerder van het Lutjewieler kanaal. Langs een deel van het kanaal ligt een bedrijfsterrein. Op de oever langs het kanaal was tussen 1948 en 1993 een houtverwerkingsbedrijf gevestigd. In dit bedrijf werd hout verduurzaamd door het te impregneren met creosootolie en wolmanzouten. Het bedrijf is failliet gegaan en voor de herinrichting van het terrein zijn de opstallen gesloopt. Door de activiteiten van het bedrijf is de bodem ernstig verontreinigd geraakt.

De locatie is uitgebreid onderzocht. Figuur 7.1 geeft een schematisch weergave van de verontreiniging. De ondergrond bij de drie belangrijkste verontreinigingskernen is licht tot sterk verontreinigd met creosootolie tot een diepte van circa 30 m -mv. Het grondwater is licht tot sterk (boven interventiewaarden) verontreinigd met aromaten, PAK en minerale olie. De verontreinigingen hebben zich via het grondwater verspreid naar de waterbodem van het kanaal. De waterbodem is sterk (boven interventiewaarden) verontreinigd met PAK en minerale olie.

Op basis van het nader onderzoek is geconcludeerd dat er sprake is van een spoedeisend geval van ernstige verontreiniging van land- en waterbodem. Er is nog geen Wbb-beschikking afgegeven!

‘De verontreinigingen hebben zich via het grondwater verspreid naar de waterbodem van het kanaal’

Figuur 7.1 Schematische weergave verontreinigingssituatie

7.2 Situatie voor invoering van de Waterwet

7.2.1 Aanpak

De provincie heeft de sanering van het terrein op zich genomen. De sanering wordt uitgevoerd door een combinatie van maatregelen. De ondiepere delen van de kernen in de landbodem worden ontgraven en voor de diepere bodem wordt het grondwater en de bodem geïsoleerd door een biologisch scherm aan te brengen. Via filters worden zuurstof en nutriënten in de bodem gebracht, waarmee biologische afbraak van de verontreinigingen wordt gerealiseerd.

Voor het deel van de verontreinigingen dat in de waterbodem onder het kanaal ligt, wordt uitgegaan van volledige verwijdering. Gezien de diepte van de verontreinigingen is het noodzakelijk om damwanden te plaatsen als tijdelijke grondkerende hulpconstructie. Met de damwanden wordt een afgesloten compartiment gemaakt, waarbinnen de ontgraving plaats zal vinden.

7.2.2 Vergunningen, ontheffingen, meldingen

Voor de invoering van de Waterwet moesten de volgende vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gedaan worden.

Wet bodembescherming (Wbb)

Omdat hier sprake is van een grensoverschrijdend geval van bodemverontreiniging, beschikten de provincie en Rijkswaterstaat gezamenlijk op de ernst, spoedeisendheid en het saneringsplan in het kader van de Wbb.

Grondwaterwet

De bronbemaling is zodanig van omvang dat hiervoor in het kader van de provinciale grondwaterverordening een vergunning nodig was.

Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo)

Het onttrekken en gezuiverde grondwater wordt geloosd op het Lutjewieler kanaal. Hiervoor is een Wvo-vergunning verleend.

Besluit bodemkwaliteit (Bbk)

Voor de landbodem geldt dat alleen de verontreinigde bovengrond ontgraven wordt. De verontreinigingen in de diepere bodem blijven zitten. De ontgraving op de landbodem en de waterbodem wordt afgedekt met schone grond.

Het toepassen van schone grond als afdeklaag voor een saneringslocatie is in het kader van het Bbk meldingsplichtig (bevoegd gezag is de gemeente voor de landbodem en Rijkswaterstaat voor de waterbodem). Het aanbrengen van een afdeklaag op een saneringslocatie werd gezien als een nuttige toepassing in het Bbk.

Wet beheer Rijkswaterstaatswerken (Wbr)

Het uitvoeren van werkzaamheden aan Rijkswaterstaatswerken was in het kader van de Wbr vergunningplichtig. Het kanaal is een Rijkswaterstaatswerk, dus is voor het aanbrengen van de tijdelijke voorzieningen (damwandkuip) en het ontgraven en weer aanvullen van de waterbodem een Wbr-vergunning aangevraagd.

Scheepvaartverkeerswet

Vanwege het aanbrengen van de tijdelijke voorzieningen (damwandkuip) en de werkzaamheden die vanaf het water uitgevoerd moeten worden (ontgraving en aanvulling waterbodem), gaat de scheepvaart in het Lutjewieler kanaal ernstige hinder ondervinden. Daarom is voor de werkzaamheden in de waterbodem in het kader van de Scheepvaartverkeerswet een ontheffing aangevraagd.

Flora- en faunawet

Op het voormalige bedrijfsterrein is tijdens een inventarisatie de Rugstreeppad aangetroffen. Dit is één van de soorten die worden beschermd door de Flora- en faunawet. Daarom is voor de saneringswerkzaamheden in het kader van de Flora- en faunawet een ontheffing aangevraagd.

7.3 Huidige situatie (na invoering van de Waterwet)

7.3.1 Onderdelen die niet zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De volgende wetten en besluiten, die in paragraaf 7.2.2 zijn genoemd, zijn niet opgenomen in de Waterwet:

- Wet bodembescherming - landbodem;
- Besluit bodemkwaliteit;
- Scheepvaartverkeerswet;
- Flora- en faunawet.

Voor deze besluiten en wetten moeten dezelfde vergunningen, ontheffingen en meldingen aangevraagd en gemeld worden als voor de invoering van de Waterwet.

7.3.2 Onderdelen die wel zijn veranderd met de komst van de Waterwet

De Wet bodembescherming voor waterbodem is vervallen. De Waterwet kent een nieuwe regeling voor waterbodems. De volgende wetten (die in paragraaf 7.2.2 zijn genoemd) zijn in de Waterwet opgenomen:

- Wet verontreiniging oppervlaktewater
- Grondwaterwet
- Wet beheer rijkswaterstaatwerken

Voor deze wetten zijn daarom de wettelijke verplichtingen voor de realisatie van dit project gewijzigd. Onderstaand wordt toegelicht hoe de betreffende aspecten conform de Waterwet worden beoordeeld en geregeld.

7.3.3 Taken en bevoegdheden

Initiatiefnemer

De Waterwet stelt het gebruik van een oppervlaktewaterlichaam vergunningplichtig als daar werken worden gemaakt en materiaal wordt geplaatst. In dit praktijkvoorbeeld is de provincie de initiatiefnemer van werken in een oppervlaktewaterlichaam. Daarom moet de provincie de watervergunning aanvragen en de benodigde meldingen uitvoeren (zie paragraaf 7.3.4).

Bevoegd gezag Waterwet

De ernstige verontreinigingen bij het voormalige houtverwerkingsbedrijf hebben een puntbron op land als oorzaak. Omdat het hier om een 'landbodemverontreiniging' gaat en er sprake is van ernst en spoedeisendheid, blijft de Wbb van toepassing en wordt nog steeds gesproken van een sanering. In de Waterwet is aangegeven dat ernstige verontreinigingen die zich in de waterbodem bevinden, maar onderdeel uitmaken van een ernstig en spoedeisend geval op land, onder de Wbb blijven vallen. De provincie is in dit geval, na invoering van de Waterwet, het bevoegd gezag voor de sanering van zowel land- als waterbodem. Wel geldt er op grond van de wet een overlegverplichting tussen bevoegd gezag Wbb en de waterbeheerder.

Bepaalde activiteiten die in het kader van de sanering nodig zijn, zoals de lozing van grondwater, vallen wel onder de Waterwet. Hiervoor is Rijkswaterstaat het bevoegd gezag.

7.3.4 Beoordeling werkzaamheden conform Waterwet

Sanering van de bodem en waterbodem

De sanering van zowel de land- als waterbodem wordt conform de Wbb aangepakt, omdat de verontreiniging is ontstaan in de landbodem. De nieuwe waterbodem moet in principe worden getoetst binnen het BPRW toetsingskader en de Waterwet (zie figuur 2.2). Dit om te kijken of de (nieuwe) waterbodem een belemmering kan vormen voor het bereiken van de gewenste kwaliteit van het watersysteem. De regels van de Wet Bodembescherming waarborgen al in voldoende mate dat de verontreiniging in de waterbodem geen nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit meer heeft na sanering. Toetsing is voor deze casus daarom niet nodig.

Baggeren

Voor het uitvoeren van baggerwerkzaamheden is voor het gebruik maken van een waterstaatswerk op grond van de Waterregeling een melding noodzakelijk. Het gaat hier immers om een baggerwerk van derden in het kader van onderhoud (zie ook intermezzo II, paragraaf 2.3.4).

Voor de lozingen op het oppervlaktewater als gevolg van het baggeren (vertroebeling) is een melding nodig ingevolge het (concept) Besluit lozen buiten inrichtingen. Er moet ook een werkplan worden ingediend, omdat het gaat om baggerspecie boven de Interventiewaarde. Het bevoegd gezag (Rijkswaterstaat) kan, als de bescherming van het milieu dat vereist, maatwerkvoorschriften stellen met betrekking tot het werkplan. Te denken valt aan het gebruik van een andere baggertechniek of werkwijze dan in het werkplan beschreven staat.

Lozing grondwater

Ook voor de lozing van gezuiverd grondwater op het kanaal is een melding vereist ingevolge het Besluit lozingen buiten inrichtingen. Ook hiervoor kunnen maatwerkvoorschriften worden opgesteld.

‘De sanering van zowel de land- als waterbodem wordt conform de Wbb aangepakt, omdat de verontreiniging is ontstaan in de landbodem’

Colofon

Dit is een speciale uitgave van
Rijkswaterstaat Waterdienst

Met medewerking van

Royal Haskoning
(Jappe de Best, Martin Goosens,
Menno Wilkens, Harm de Coninck)

Rijkswaterstaat
(Martijn van der Veen, Sussanne Strolenberg,
Eefje Bruinsma, Linda Snitsevorg, Yvonne de Wit,
Theo Joosten, Jasper van de Hoef)

Fotografie

Rijkswaterstaat & Royal Haskoning

Oplage

100 exemplaren

© maart 2010

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002
(ma t/m zo 06.00 - 22.30 uur, gratis)

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002
(ma t/m zo 06.00 - 22.30 uur, gratis)

maart 2010 | WD0310CP001